

Урок 1

«Осінь спати захотіла, землю листом застелила...»

Побудова речень різних типів

Мета. Формувати в учнів уміння розрізняти речення за їх типами, перебудовувати речення одного типу в інший, доповнювати речення за питаннями, створювати порівняння, складати за малюнком речення різних типів; розвивати творчу уяву, мислення, мовлення, увагу; виховувати почуття прекрасного, любов до природи.

Матеріали та обладнання. Музичний запис А. Вівальді «Пори року. Осінь»; ілюстрації осіннього лісу; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Вчитель пропонує учням заплющити очі і спробувати уявити те, про що він прочитає. Звучить музика А. Вівальді «Пори року. Осінь». Вчитель читає вірш Іванни Савицької «Осінь».

Летять листки, пожовклі і зів'ялі,
Летять до ніг і сумно шелестять.
Затих гайок, і верби кучеряві
Пташиним співом вже не гомонять.
А ниточки ясні срібноволосі
Шепчуть: осінь, осінь, осінь...
Летять листки, і скрізь так непривітно...
Заснув ставок, і нивка вже не та.
Колишеться вітрець одноманітно,
І між стернею блудить самота.
А ниточки ясні срібноволосі
Шепчуть: осінь, осінь, осінь...
Летять листки, замовкли птахів хори,
А сонце вже біжить кудись, біжить.
Ах літечко! Вернися до дітвори
Хоч на якусь годинку, хоч на мить.
А ниточки ясні срібноволосі
Шепчуть: осінь, осінь, осінь...

Бесіда.

- Про яку пору року йдеться у вірші?
- Який настрій передає вірш?
- Що ви уявляли, коли слухали музику і вірш?

Слова вчителя.

Осінь - чудова пора. Вона багата на різні кольори. Пригадуючи осінні картини, ми будемо повторювати типи речень, а також складати речення різних типів.

III. Основна частина уроку.

Робота в зошиті з розвитку мовлення.

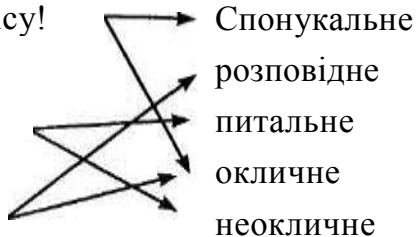
Завдання 1. Пригадайте, які бувають речення.

Завдання 2. Розставте розділові знаки в кінці речень. З'єднайте лініями речення і їхні типи.

Беріть, діти, кошики і гайда до лісу!

Куди відлітають птахи восени?

Рідна земля найкраща!

(Діти пояснюють свою думку).

Завдання 3. Складіть за малюнком речення різних типів.

На дошці вчитель вивішує картини осіннього лісу. Користуючись ними і малюнком у зошиті, діти складають різні за типами речення.

Фізкультхвилинка

Дві Оленки, три Ганнусі,
Дві Яринки і Настуся
Козубочки узяли
Та гриби збирають пішли.
Біг позаду пес Кудлатик,
Рахував отих дівчаток.
Вірно, мабуть, рахував -
Довго чулося «Гав-гав-гав!».

Завдання 4.

Перебудуйте розповідне речення в питальне.

Осінь розфарбувала усі дерева і кущі.

Що зробила осінь з деревами і кущами? Хто розфарбував усі дерева і кущі?
Що розфарбувала осінь?

Перебудуйте розповідне речення в спонукальне.

Осінь золотом нам дорогу встелить.

Осене, встели нам дорогу золотом.

Завдання 5. Доповніть речення. Запишіть.

Була золота осінь. Осіннє повітря холодне. Сухе листя дощем сипалося з дерев і шелестіло під ногами.

Перевірка завдання 5.

Редагування речень, їх аналіз.

Завдання 6. Підкресліть у вірші М. Сингаївського слова, що говорять про осінь, як про живу істоту.

Осінь спати захотіла,
Землю листом застелила.
Тільки вітер налетів,
Гратись з листям захотів.
Осінь золото лічила,
Під березами спочила...

Самостійна робота учнів.

Завдання 7. З чим можна порівняти осінь? Запишіть.

Осінь наче чаклунка.

Осінь як спляча царівна.

Осінь як золота чарівниця.

Осінь як художниця.

Завдання 8. Складіть два розповідні речення про осінь. Використайте порівняння. Запишіть.

Перевірка завдання 8. Учні читають складені речення. Аналізують їх.

IV. Підсумок уроку.

- Чи сподобалась вам подорож до осіннього лісу?

- Які осінні картини ви уявляли під час складання речень?

Послухайте ще раз музику А. Вівальді «Пори року. Осінь» і вдома намалюйте до цього музичного твору малюнок.

V. Домашнє завдання.

Напишіть про горобину три речення різних типів.

Урок 3

Хто як до зими готується

Побудова і записування речень, що передають зміст малюнка

Мета. Вчити складати і записувати два-три зв'язані між собою речення за змістом ілюстрації; розвивати мовлення учнів; збагачувати їх лексичний словник; розвивати спостережливість; виховувати любов до природи.

Матеріали і обладнання. Зошит з розвитку мовлення; малюнки про те, як тварини, рослини готуються до зими.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів.

1. Слухання і читання віршів про осінь.

Прийшла осінь. А з нею прийшли зміни в житті рослин і тварин. Які саме? Давайте про це дізнаємося з віршів,

а) Робота в зошитах.

Завдання 1. **Попрацюйте в парах. Прочитайте вірші. Підготуйте один для виразного читання.**

Осінь

Ніби притомилось сонечко привітне,
У траві пожовклій молочай не квітне.
Облетіло літо листячком із клена,
Лиш ялинка в лісі сонячно зелена.
Журавлі курличуть: - Летимо у вирій! –
Пропливає осінь на хмарині сірій...

(Б. Чалий)

Осінь

Ось я за сосною,
Ось і листя в'яне...
Осінь я... За мною
Йдуть густі тумани

Осінь я. Осоння
Листям засипаю.
Осінь... Трави сонні
Долу нагинаю.

Ранками імлиста,
Вдень - як позолота.
Обриваю листя –
Це моя робота

(А. М'ястківський)

б) Перевірка роботи в парах.

в) Прослуховування віршів, які підготували учні (двоє учнів розповідають вірші).

Жовтень

Тихо осінь ходить гаєм.
Ліс довкола аж горить.
Ясен листя осипає,
Дуб нахмурений стоїть.

І берізка над потоком
Стала, наче молода.
Вітер, мовби ненароком,
Їй косиці розпліта...

(Н. Приходько)

Осінь

Висне небо синє,
Синє, та не те:
Світить, та не гріє
Сонце золоте.

Оголилось поле
Од серпа й коси,
Ніде приліпитись
Крапельці роси.

Темная діброва
Стихла і мовчить;
Листя пожовтіле
З дерева летить.
(Я. Щоголів)

2. Бесіда.

- Яка пора року описана у віршах?
- Як дерева готуються до зими? Прочитайте, як про це сказано у віршах.
- Куди відлітають журавлі?
- Як називаються птахи, які відлітають у вирій?
- Яких перелітних птахів ви знаєте?
- А як готуються до зими птахи, що залишилися зимувати?
- Послухайте про це уривок з оповідання Г. Скребицького, В. Чапліної. *(Вчитель читає уривок).*

Хто як зимує

Завітай зимового ранку на подвір'я. По снігу стрибають горобчики, від холоду настовбурчилися, розпушилися, на м'ячики стали схожі. Стрибають, крихти підбирають. Тут же перевальцем гуляють ворони, між ними метушаться галки - так і дивляться, чим би їм поживитися. Винесуть собаці миску з їжею, тільки поставлять, а галки, ворони вже тут: навколо собаки стрибають, стараються з-під самого носа шматочок вихопити. Не витримає пес, кинеться за пташкою, а інші вже в миску лізуть. Схопить хто хліб, хто кісточку - і геть полетять.

У селі взимку біля оселі не тільки цих пташок побачити можна. Сюди і синиці, і вівсянки, і навіть обережні сороки прилітають. Голодно взимку їм у лісі, ось вони й летять ближче до людської оселі, щоб підгодуватися.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Отже, частина птахів відлітає у вирій. А як же тварини готуються до зими? Про це ви розкажете за малюнками. Сьогодні ми будемо вчитися складати і записувати за малюнками речення, пов'язані між собою за змістом. А щоб дізнатися, про яких саме тварин ми будемо говорити, відгадайте загадки.

IV. Основна частина уроку.

1. Відгадування загадок.

- 1) Хвіст трубою, спритні ніжки -
Плиг із гілки на сучок.
Носить все вона горішки
В золотий свій сундучок. (Білка)

2)Влітку носить сіру шубу,
Взимку - білого кожуха.
Має з тріщиною губу,
Косі очі й довгі вуха. (Заєць)

3)Гостроносий і малий,
Сірий, тихий і незлий.
Вдень ховається. Вночі
Йде шукать собі харчі,
Весь з тоненьких голочок.
Як він зветься? (їжачок)

4) Колючий клубочок прибіг у садочок,
Спинивсь, постояв - і мишку спіймав,
Як зветься клубочок, що ходить в садочок,
Не кіт, не тхір - скажіть, що за звір? (їжак)

2. Складання речень за малюнками, що на дошці.

3. Бесіда за малюнками.

- Розгляньте малюнки. Яка це пора року?
- Кого ви бачите на малюнку?
- Що робить їжак, білка, кріт, мишка, ведмідь і т.д.?

4. Робота в зошитах.

Завдання 2. Попрацюйте в парах. Розгляньте малюнок. Складіть два-три речення, пов'язані за змістом.

Настала осінь. У лісі достигли грушки та кислички. їжак готує собі запаси на зиму. Він наколов яблучко і грушку і поспішає до своєї нірки. Він готується до зими.

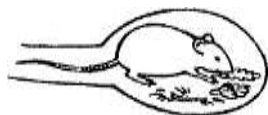
Фізкультхвилинка

Повз в садочку їжачок,
В нього шубка з голочок.
Ніс багато грушечок,
Аж болів йому бочок.
Раз! Два! Три! Чотири! П'ять!
Зупинився спочивать.

Піклувався їжачок
Про маленьких діточок -
Чарівних, непосидючих,
Дуже милих і колючих.
Десять! Дев'ять! Вісім! Сім!
Грушечки ці ніс він їм.

5. Самостійна робота в зошитах.

Завдання 3. Складіть і запишіть до кожного малюнка по два-три речення, пов'язані за змістом.

Учням, у яких виникають труднощі під час складання і написання речень, вчитель може запропонувати картки з опорними словами.

Картки з опорними словами

Як до зими готується мишка?	<p style="text-align: center;">Опорні слова</p> Польова, мишка, зерно, збирає, колоски, стягає, нірка, глибока, збирає, теплий, пух, стелить, перина, м'яка.
-----------------------------	---

Як до зими готується зайчик?	<p style="text-align: center;">Опорні слова</p> У, зайчик, нема, нірка, дупло, зимує, на поверхні, літня, сіра, шубка, міняє, взимку, біла, шубка, серед, снігу, не помітять.
------------------------------	--

Як до зими готується білка?	<p style="text-align: center;">Опорні слова</p> Господарочка, білочка, гніздо, всередині, м'яка, суха, підстилка, горіхи, жолуді, в, комірка, сушить, гриби, запаси, на, всю, зиму, вистачить.
-----------------------------	---

6. Зачитування учнями складених речень (двоє-трось учнів). Обговорення (учні називають, що їм сподобалося в роботах однокласників, дають поради щодо їх доопрацювання й удосконалення).

V. Підсумок уроку.

Вчитель підводить підсумок роботи щодо аналізу прослуханих текстів, ще раз зачитує одну-дві учнівські роботи, підкреслює позитивні сторони робіт і пропонує послухати вірш Г. Демченко «Білочка».

Білочка

- Де ти, білочко, живеш?
 Що ти, білочко, гризеш?
 - У зеленому ліску,
 У дуплі, у сосняку
 Я гризу горішки,
 І гриби, і шишки.
 - А в морози люті, злі
 Ти не мерзнеш у дуплі?
 - Мене добре зігрів
 Моя шубка хутрова,
 І тому зимові дні
 Мені зовсім не страшні.

- Що спільного ви можете знайти у своїх реченнях і в цьому вірші?
- Розкажіть, що вам сьогодні на уроці було робити легко, а що викликало труднощі? Як ви їх подолали?

VI. Домашнє завдання.

Складіть два-три речення про ведмедя. Як ведмідь готується до зими?

Урок 4

**Світ за вікном
 Побудова і записування речень,**

що передають, описують вид із вікна

Мета. Вчити складати речення, які пов'язані між собою за змістом; розвивати спостережливість, уміння описувати побачений предмет або явище природи; виховувати любов до природи

Матеріали і обладнання. Зошит з розвитку мовлення

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів. Визначення теми і завдань уроку.

1. Бесіда.

- Подивіться у вікно. Розкажіть, що ви бачите, які ці предмети, які почуття вони викликають. (*Учні розповідають*).

Вчитель узагальнює відповіді учнів: вони побачили багато різних предметів, звернули увагу і на дерева, і на небо, і на дорогу. Але іноді можна розказати про те, чого не бачиш.

- От послухайте розмову мами і дитини, які дивляться у вікно, з вірша Лесі Українки «Мамо, іде вже зима» (уривок).

Мамо, іде вже зима,
Снігом травицю вкриває,
В гаю пташок вже нема...
Мамо, чи кожна пташина
В вирій на зиму літає?» -
В неньки спитала дитина.
Ні, не кожна, - одказує мати, -
Онде, бачиш, пташина сивенька
Скаче швидко отам біля хати?
Ще зосталась пташина маленька!
Чому ж вона не втіка?
Нащо морозу чека?
Не боїться морозу вона,
Не покине країни рідної,
Не боїться зими навісної,
Жде, що знову прилине весна.

- Що дитина говорить про прихід зими?
- На кого звернула увагу дитини мама?
- Як дитина може допомогти цій пташці взимку?
- Послухайте вірш А. Качана «Гості зими». Кого побачив хлопчик з вікна?

Гості зими

Сиджу я біля підвіконня,
Коли дивлюся - у садку
На груші - яблука червоні
Аж на самісінькім вершку.
Та ось підкрався кіт-гульвіса,
На грушу плигнув, як сова, -

Червоні яблука знялися
І - полетіли! Ну й дива!
Взяв олівець я із пенала
І записав в календарі:
«Сьогодні вперше прилетіли
До нас у гості снігурі».

(А. Качан)

- Що було видно хлопчику у вікно?
- Що він помітив на вершку груші?
- Хто це був?

- Чому kota названо кіт-гульвіса?
- Чи зміг кіт спіймати снігурів?
- Чи можна сказати, що хлопчик був спостережливим?
- Доведіть свою думку.

III. Вчитель повідомляє завдання уроку.

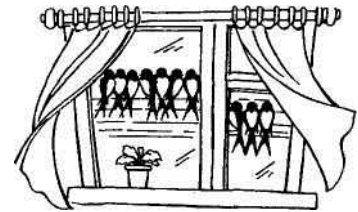
- Ми сьогодні будемо вчитися передавати, описувати побачене за вікном. Придумайте тему нашого уроку відповідно до завдання, мети. Учні називають свої варіанти, вчитель відкриває тему уроку.

IV. Основна частина уроку.

1. Робота в зошиті. Складання і записування деформованих речень.

Завдання 1. Розгляньте малюнок у зошиті.

- Що зображено за вікном на малюнку?
- З чим можна порівняти ластівок?
- Чому так багато ластівок, як ви гадаєте?

Завдання 2. Складіть з поданих слів речення до малюнка. Запишіть.

Скільки ластівок сидить восени вздовж дороги на телеграфних дротах!

Посідають щільно-щільно одна до одної, ніби чорні намистиночки, нанизані на разочок.

Це вони у дальню путь зібралися.

- Прочитайте записані речення.
- З чим порівнюються ластівки?
- Прочитайте окличне речення. Який розділовий знак ставиться в кінці окличного речення?
- Які ще розділові знаки ставляться в кінці речень?

Завдання 3. Придумайте назву до малюнка.

Фізкультхвилинка

Ми берізки і кленці.

В нас тоненькі стовбурці. (Встати).

Ми в стрункі стаєм рядки,

Випрямляєм гілочки. (Руки перед собою).

Ледь зіп'явшись з корінців,

Дістаємо промінці. (Руки вгору).

Ми стискаєм їх вогонь

В зелені своїх долонь. (Стискання кулаків).

Хилять свіжі вітерці

Вліво-вправо стовбурці. (Нахили тулуба).

Ще й верхівки кожен ряд

Нахили вперед - назад. (Вправи для шиї).

2. Уточнення завдань уроку.

- Сформулюйте ще раз завдання нашого уроку.
(Сьогодні ми будемо розповідати про те, що бачимо за вікном).

3. Самостійна робота учнів.

Завдання 4. Подивіться у вікно. Складіть і запишіть три речення про побачене.

Ви повинні вибрати один з предметів, які ви бачите за вікном, і скласти про нього три речення, пов'язані між собою за змістом. Речення можуть бути розповідними, питальними, спонукальними. Постарайтеся використати порівняння.

(Вчитель може підібрати вірші, загадки про дерева, які видно з вікна класу, звернути увагу на дорогу, що біжить до горизонту, зів'ялу квітку на клумбі, малопомітні для дітей речі і відповідно підготувати бесіду та додатковий матеріал для учнів, що потребують допомоги).

4. Перевірка написаного.

Двоє-троє учнів читають свої речення, інші аналізують, що їм сподобалось, чи використали однокласники порівняння, що треба змінити чи вдосконалити.

Вчитель пропонує прочитати свої речення учням, які склали питальні (окличні) речення.

V. Підсумок уроку.

- Чи сподобалась вам сьогодні робота на уроці?
- Чого ви навчилися на уроці?
- Про що б хотіли ще розповісти?
- Погляньте ще раз у вікно і складіть окличні речення (питальні).
- Чиє речення вам сподобалося найбільше?

VI. Домашнє завдання.

- Запишіть на аркуші речення, яке вам найбільше сподобалося. Вдома складіть ще два-три речення, пов'язані за змістом із записаним.

Урок 5

На уроці образотворчого мистецтва Побудова і записування речень, що передають дії, виконувани на уроці образотворчого мистецтва. Поширення речень.

Мета. Вчити складати речення, що передають дії, виконувани на уроці образотворчого мистецтва; розвивати мовлення, збагачувати лексичний словник; формувати прагнення пізнавати шкільне життя.

Матеріали і обладнання. Фотографії з життя класу; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів.

1. Робота в зошиті.

Завдання 1. Відгадайте загадку, подану в зошиті. Скажіть, про що ми сьогодні будемо говорити.

Дає здоров'я спорт.

Вагу - солодкий торт.

Мед - працьовиті бджоли.

Знання глибокі - школа.

- Назвіть дії, які виконують у школі діти.

- Чи можна всі ці дії виконати на одному уроці?

Завдання 2. Виконайте арифметичні дії. Відгадайте і запишіть назви шкільних предметів.

Мак - к + тема + тин - н + ка = математика.

Муха - ха + зи + каша - ша = музика.

Молоко - ло - ко + вата — та = мова.

Завдання 3. Які ще назви шкільних предметів ви знаєте? Запишіть.

2. Слухання віршів.

- До яких навчальних предметів підходять ці вірші?
- На яких уроках ви вивчаєте те, що описано у віршах?

Роботяща Люба

Клаптик ситцю я покраю,
Хусточок з нього нашію,
Помережу їх по краю,
Пов'яжу лялькам на шию.

(В. Плахотников)

Чого сонце червоне

І чого таке сонце червоне,
І не втомлюється, й не холоне?
А того, що вмивається в морі
Ще тоді, коли світяться зорі.
Витирається білим туманом,
Щоб завжди бути чистим, рум'яним.
Я вмиватимусь також у морі
Ще тоді, коли світяться зорі.
Рушником натиратиму тіло,
Щоб, як сонце, воно червоніло.

(В. Швець)

Дубочки

Проти сонця на горбочку
Випинаються дубочки:
Свіжий вітер повіва: «Раз-два! Раз-два!»
Так щоранку всі дубочки
Роблять вправи на горбочку –
І тому вони гінкі,
І тому вони стрункі.

(Г. Демченко)

Розведу я фарби,
Намалюю свято.
Сонячно і гарно.
Прапорів багато!

(І. Жиленко)

Мова наша, мова –
Мова кольорова,
В ній гроза травнева
Й тиша вечорова.

(Д. Білоус)

III. Визначення завдань уроку.

1. Робота за змістом фотографій класу. Складання коротких висловлювань.

Поділ класу на групи.

Вчитель ділить клас на групи. Кожна група отримує пронумеровану картку. Далі вчитель пропонує вибрати фотографію, що співпадає з номером картки.

2. Самостійна робота груп.

Кожна група повинна пригадати, на якому уроці зроблено фотографію, і розповісти, чим займалися учні на цьому уроці.

3. Розповіді за змістом фотографій (один учень від групи).

Фізкультхвилинка.

«Збираємо гриби»

Ми йдемо до лісу. (Крокують). У руках о-о-о-такий кошик. (Розводять руки в сторони, показуючи розмір кошика). Над головою шумлять о-о-о-такі дерева. (Стають навшпиньки, піднімають руки вгору, потягуються). Між деревами стрибає сірий зайчик ось так. (Стрибають). Ось побачили грибочок. Зірвемо його. (Присідають). Покладемо в кошик, і - далі. (Крокують). А он ще грибок. Зірвімо і його. (Присідають). Ой, ми заблукали! Погукаймо друзів: «Ау!» У нас по-о-о-вний кошик грибів. (Показують руками розмір кошика).

Погуляли, відпочили. Час повертатися на урок.

4. Поширення речень словами — назвами дій.

Учні слухають речення, поширюють їх назвами дій.

1) На уроці української мови ми ... вправу 17, а потім ....

2) Олег швидко ... правило і ... його.

3) На уроці трудового навчання ми ..., ..., ...

Задачу треба ..., ..., ...

5. Бесіда про урок образотворчого мистецтва.

Учні слухають вірш і розказують, про який урок йтиметься далі.

- Намалюю пісню.

- А покажеш, як?

- Бачиш радіо навкруг,
а у центрі - пісня.

Так.

- Намалюю тата.

- А покажеш, як?

- Ось газета величезна,
А під нею тато.

Так.

- Намалюю маму.

- А покажеш, як?

Дуже холодно навкруг.

А у центрі - сонце.

Так.

- Намалюю щастя.

- Як?

- Всі здорові. Хліба вдосталь - кожному.

Ось так.

(Я. Петерс)

- Назвіть якнайбільше дій, які ви виконуєте на цьому уроці.

6. Робота в зошиті.

Завдання 4. Розгляньте малюнок. Який урок зображено на ньому?

Розкажіть повними реченнями, що роблять учні на малюнку. (Троє-четверо учнів розповідають).

Вчитель слідкує, щоб кожен учень сказав два-три пов'язані за змістом речення.

- Пригадайте наш останній урок образотворчого мистецтва. Що ми робили на уроці? Назвіть тільки дії.

(Учні називають дії, а вчитель записує на дошці).

7. Самостійна робота.

Завдання 5. Складіть і запишіть три речення про те, що ви робили на уроці образотворчого мистецтва.

8. Перевірка роботи.

Завдання 6. Перечитайте. Виправте помилки.

Двоє-трьох учнів читають речення, інші аналізують їх.

9. Робота в парах.

Учні обмінюються зошитами, читають роботи, дають поради один одному.

V. Підсумок уроку.

- Які слова - назви предметів, назви ознак чи назви дій ми сьогодні найчастіше вживали, говорячи про шкільні предмети?

- Ви помітили, як багато слів - назв дій ми сьогодні називали. Наша мова - як море. І я хочу закінчити наш урок словами про українську мову:

«Мово рідна! Ти нескінченна, могутня, глибока.

В тобі мудрість віків і пам'ять тисячоліть, і зойк матерів у годину лиху...

В тобі, мово, неосяжна душа народу - його ширість, радощі і печалі, його труд і піт, і кров, і сміх, і безсмертя його...»

(За С. Плачиндою)

- Тож, вчимося рідної мови кожної хвилини.

VI. Домашнє завдання.

- Намалюйте букет квітів. Складіть про нього два-три речення.

Урок 6

«Мій рідний край, моя земля велика-превелика...»

Встановлення меж речень. Робота з деформованим текстом

Мета. Формувати в учнів уміння усвідомлювати цілісність речення, визначати тип речень, ставити потрібні розділові знаки в кінці речень; розвивати увагу, мовлення, пам'ять; виховувати любов до рідного краю.

Матеріали і обладнання. Малюнки: степ, ліс України, міста, ріки України, Чорне море; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

1. Учитель загадує загадки. Учні відгадують.

У світі одна - всім потрібна вона. *(Батьківщина)*

Красивий, щедрий рідний край

І мова наша солов'їна.

Люби, шануй, оберігай

Усе, що зветься... *(Україна)*

2. Читання теми уроку з дошки. Пояснення прислів'їв.

За рідний край і життя віддай.

У рідному краю і сонце ясніше світить.

Там земля мила, де мати народила.

3. Повідомлення вчителем того, що на уроці діти будуть встановлювати межі

речень.

III. Основна частина уроку.

1. Робота в зошиті з розвитку мовлення.

Завдання 1. Які бувають речення? Які розділові знаки ставляться в кінці речень?

Завдання 2. Розставте розділові знаки в кінці речень. Визначте типи речень.

Доведіть свою думку.

Хіба можна не любити свій рідний край?

Рідний край є в кожній людині.

Любіть, діти, свій рідний край!

Придумайте речення про рідний край.

Фізкультхвилинка.

Вийти за парти,

Стати всім в ряд,

Наче шикуюсь всі на парад.

Руки попереду, нарізно ноги,

Вперед нахилитись, торкнутись підлоги.

«Раз» - нахились, «два» - піднімісь,

В темпі виконуй і не барись.

Завдання 3. Поділіть тексти на речення. Доберіть заголовки до кожного тексту.

Юні садівники

У садку сміх, гомін. Що відбувається? Це діти допомагають дорослим збирати урожай. Ось червоніють спілі яблучка. Там синіють сливи. А які пахучі груші! Радісно юним садівникам.

Рідний край

Наш рідний край - Україна. Найбільша річка України - Дніпро. Вона впадає у Чорне море. На берегах Дніпра розкинувся Київ.

Чудовий ліс

Як чудово в лісі! А скільки тут грибів та ягід! Ось промайнула білка. Куди вона зникла? Де її будиночок? А ось пролетіла сорока. Цікаво, куди вона подорожує?

2. Читання текстів. Інтонування речень.

3. Самостійна робота в зошиті.

Завдання 4. Запишіть текст на вибір.

4. Перевірка самостійної роботи.

IV. Підсумок уроку.

- Чого ви навчилися на уроці?

- Спробуйте розпитати один одного про рідний край. (Складання дітьми діалогів про рідний край).

- Послухайте вірш М. Сингаївського і скажіть, чого він нас навчає, до чого закликає.

Я все люблю в своїм краю:

Криницю, звідки воду п'ю,
Та повні гомону ліси,
Та дзвони срібної роси...
Я все люблю в своїм краю:
Найбільше - матінку свою,
Ласкаву, радісну, єдину...
Люблю, як сонце, Батьківщину.

V. Домашнє завдання.

Складіть і запишіть три речення про рідний край.

Урок 7

Шестиногі сусіди

Добирання заголовка до тексту

Мета. Формувати вміння добирати заголовки до тексту, повторити знання про текст; розвивати мислення і мовлення учнів; викликати цікавість до комах.

Матеріали і обладнання. Робочий зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація знань учнів про текст.

Бесіда.

- Послухайте і скажіть: це текст чи окремі речення? (Вчитель читає текст).

***

Після дощукі починає садок прокидатися.

Найпершим озвався джміль. Ще б пак, він же найбільший. І жало має. Того такий сміливий. Однак літає, літає, а на квіти сідати боїться. Щоб лапки не замочити. Хитрун.

(В. Шкляр)

- Як ви визначили, що це текст?

- Доберіть заголовки до тексту.

III. Повідомлення теми й мети уроку.

Сьогодні ми будемо практикуватися добирати заголовки до текстів. А про кого будуть тексти, визначите ви.

- До якої групи тварин належить джміль?

- Скільки ніг мають комахи?

- Як називається тема уроку?

- Хто ж такі шестиногі сусіди?

Відгадування загадок.

- Зараз перевіримо як ви знаєте комах. Відгадайте загадки.

1) Я медок вам ношу, не чіпайте, бо вкушу! (Бджола)

2) Навколо в'ється, а в руки не дається. (Муха)

3) Не звір, не птиця, а ніс - як спиця. (Комар)

4) Я іскринка-голубинка,

Золота у мене спинка.

Хоч не зірка, не ліхтар -

Сяю в темряві, як жар. (Світлячок)

5) Чорний, а не крук, рогатий, а не віл, шість ніг без копит. (Жук)

IV. Основна частина уроку. Добирання заголовків.

1. Робота в зошиті.

Завдання 1. Доберіть до малюнка заголовок.

Підкресліть його. Поясніть.

Глибока річка. Ось крутий берег. Дивовижний човен. Морська подорож.

Фізкультхвилинка.

Сів метелик на травичку
І рахує рахівничку.
Один, два, три –
Ти, метелику, лети.
Крильця вже за головою,
Тож дивись перед собою.
Випрямляємо хребет,
Крильця зводимо вперед,
Мов метелики, літаєм,
Крильця зводим, розправляєм.

2. Самостійна робота.

Завдання 2. Прочитайте тексти. Доберіть заголовки.

Чіпкі лапки

Прогнув над лукою великий блискучий жук-бронзівка і не повільно спустився, а просто плюхнувся на квітку. Інший не втримався б, а в бронзівки лапки чіпкі, он які на них зазублинки. Відпочине й почне їсти.

(В. Танасійчук)

Оса чи муха?

А це що - теж оса? Ану, подивимося. В ос жорсткі щелепи-жувальця, а в цієї комахи довгий хоботок. Оси мають чотири крила, а тут тільки два. Отже, це мухи. Такі мухи називаються велико-голівками, або конопідами. Хоча й схожі вони на ос, але для осі немає лютішого ворога, ніж конопіда. Підстереже осу і відкладе на неї яйце. Вийде з яйця личинка і з'їсть осу.

(В. Танасійчук)

Жук-рогач

Сидів я на старому пеньку і розглядав траву. Хтось у ній ворухився, хитав травинки та розсовував мох. І раптом виткнулися із трави щелепи, великі, зазублені... Ну, думаю, зараз, мабуть, вилізе якийсь кусючий звір.

Виявилось, що ніякий то не звір, а жук-рогач - гарний, блискучий і зовсім сумирний. Живиться він деревним соком і ні на кого не нападає. А щелепи жука-рогача справді міцні. Коли спіймаєш його, пальця не підставляй - так ущипне!

(В. Танасійчук)

Як попелиці мурашок годують

На гілочці верби дружно сидять попелиці. Запустили хоботки під кору — вербовий сік смокчуть. А довкола метушаться мурашки. Для них попелиці все одно що корови для людей. Підбіжить мурашка, полоскоче попелицю вухками, неначе подоїть, - попелиця й випустить краплину солодкого соку. Злиже мурашка свої ласощі й ну іншу попелицю лоскотати.

(В. Танасійчук)

Живий вертоліт

Дуже багато комах уміє літати, але краще за всіх літають мухи. От муха-дзюрчалка завмерла над квіткою, наче вертоліт, і вибирає, де сісти. Так вона може висіти цілу хвилину. А літати вона вміє й назад, і вбік - куди завгодно. Дзюрчалки дуже схожі на ос: такі ж самі в них чорні й жовті смужки на черевці. Тільки боятись їх не слід, вони цілком безпечні і жалити не вміють.

(В. Танасійчук)

3. Перевірка самостійної роботи.

Учні читають назви заголовків, які вони дібрали, і вибирають найбільш влучні.

V. Підсумок уроку.

- Що сподобалося вам на уроці?
- Які труднощі виникали при підборі заголовків?
- На яку тему були прочитані тексти? Скажіть одним словом.
- Яких комах ви запам'ятали?
- Про яких комах ви читали?

VI. Домашнє завдання.

Знайдіть і выпишіть три-чотири речення про якусь комаху. Підберіть свій заголовок до тексту.

Урок 8

Брати наші менші

Робота з деформованими текстами

Мета. Повторити знання про текст; вчити складати текст з речень, встановлювати послідовність частин тексту, добирати заголовок; розвивати увагу, пам'ять, мовлення, мислення; виховувати прагнення піклуватися про тварин.

Матеріали і обладнання. Малюнки тварин; записи голосів звірів, птахів; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

1. Слухання запису голосів звірів, птахів.

Вчитель пропонує дітям спробувати впізнати голоси звірів, птахів.

2. Відгадування загадок.

Хоч мала сама на зріст,
Та великий має хвіст,
Як намисто оченята...
Хто це? Спробуй відгадати! *(Білка)*

В мене є великий хист,
Я співаю, як артист.
Спів мій радісний усюди
Дуже люблять слухать люди. *(Соловей)*

Хто на собі свою хату носить? *(Равлик)*

Хто над нами догори ногами? (Муха)

3. Зачитування теми уроку, яка записана на дошці.

- Чому тварин називають нашими меншими братами?
- Сьогодні ми будемо складати тексти, які «розсипалися» і їх частини помінялися місцями.

III. Основна частина уроку.

Робота в зошиті з розвитку мовлення.

Завдання 1. Пригадайте, що таке текст.

Завдання 2. Розташуйте речення у певній послідовності, щоб утворився текст.

Пронумеруйте. Доберіть заголовок.

Дружба

1. Ластівка зліпила гніздо для пташенят.
  2. Летів мимо стрижа.
  3. Побачив гніздо і зайняв його.
  4. Ластівка не розгубилася.
  5. Вона покликала на допомогу інших ластівок.
  6. Разом вони вигнали стрижа з гнізда.
- Чого навчає нас це оповідання?

Фізкультхвилинка

Зайчик, зайчик, пострибай,
Свої лапки виставляй.
Почав заєць танцювати,
Малих діток забавляти.
Вийшли діти у лісок,
Заглянули за дубок.
Побачили зайчика,
Поманили пальчиком.
Разом з зайчиком скоріше
Потанцюєм веселіше.

Завдання 3. Пригадайте, з яких частин складається текст.

(Зачин, основна частина, кінцівка).

Завдання 4. Встановіть послідовність частин оповідання В. Осєєвої.

1. Великого чорного собаку звали Жук.
  2. Коля й Ваня підбрали Жука на вулиці. У нього була перебита лапка.
  3. Хлопчики разом доглядали його. Лапка у собаки зрослася.
  4. Жук залишився вірним другом хлоп'ят.
- Поясніть, де в цьому тексті зачин, основна частина, кінцівка.
- Яка головна думка тексту?
- Доберіть заголовок до цього оповідання.

IV. Підсумок уроку.

- Чого ви навчилися на уроці?
- Як треба ставитися до «братів наглих менших»? Чому?

V. Домашнє завдання.

Підберіть і запишіть три загадки про тварин

Урок 9

Слова, слова...

Удосконалення тексту із часто повторюваними словами

Мета. Вчити удосконалювати текст із часто повторюваними словами, формувати уміння замінювати слова, близькими за значенням; розвивати мовлення учнів, збагачувати лексичний словник; вчити відчувати багатство мови.

Матеріали і обладнання. Плакати зі словами про мову і слово; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

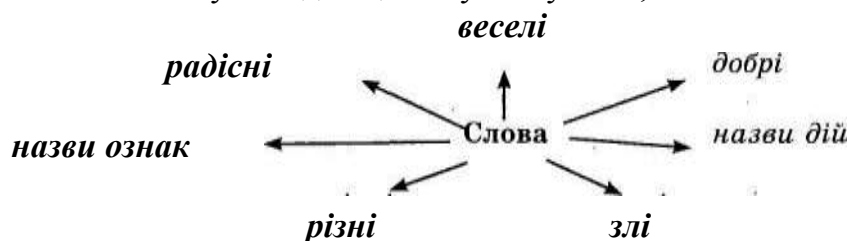
I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

1. Зачитування учнями записаної на дошці теми уроку: «Слова, слова...»

- Назвіть, якими бувають слова.

(Вчитель записує на дошці павутинку слів, які називають учні)

- Ви знаєте, що із слів складається мова.

- Чим більше слів знає і використовує людина, тим багатша і красивіша її мова.

2. Плакат на дошці.

- Прослухайте, як про слова говорив видатний український поет Т. Шевченко:

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос - більш нічого.
А серце б'ється - ожива,
Як їх почує!..

3. Зачитування підготовленими учнями висловів українських письменників про мову й мовлення.

Слова, слова... Вони в собі всі різні.
Тривожні й тихі, радісні й сумні,
Є терпеливі, є жорстокі й грізні,
Лукаві й чесні, мудрі і смішні...

(М. Ткач)

Слово - зброя. Як усяку зброю, його треба чистити й доглядати. (М. Рильський)

Поки жива мова в устах народу, до того часу живий і народ. (К. Ушинський)

Хто не любить своєї рідної мови, солодких святих звуків свого дитинства, не заслуговує на ім'я людини. (Г. Гердер)

Рідна мова - це музика й малювання, це все духовне життя людини. Мова - втілення душі. Чим багатша думка, тим багатша мова.

Мова — генетичний код нації, її культури, самобутності. Мова – це доля

нашого народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плекатимемо її.

(О. Гончар)

Мова - це великий дар природи, розвинутий і вдосконалений за тисячоліття... У кожного народу своя мова. Це великий скарб, який треба шанувати, берегти і розумно збагачувати...

(М. Крапива)

4. Робота з тлумачним словником.

Доберіть до слів *плекати, ревно* слова, які пояснюють їх значення. Для цього скористайтеся тлумачним словником.

Плекати - піклуватися, дбати, вирощувати, пестити.

Ревно - старанно, ретельно; щиро, гаряче.

Сьогодні на уроці ми будемо вчитися знаходити слова, які часто повторюються в тексті, і замінювати їх іншими словами, які близькі за значенням, або словами, що використовуються замість повторюваних слів.

III. Основна частина уроку. Редагування тексту.

1. Робота в зошиті.

Завдання 1. Серед поданих слів підкресліть ті, які використовуються в текстах замість інших слів, щоб їх не повторювати.

Джерело, воно, стрімкий, він, вона, бігти, цей, ця, линули, вони, це, гриби, веселий, ці, нею, ми, у нього, на небі, ти, у них.

Назвіть слова, які ви підкреслили.

Завдання 2. Попрацюйте в парах. Прочитайте два тексти. Порівняйте, зробіть висновок.

1) Клен цілу зиму спав. Крізь сон клен чув, як виє хуртовина. Та ось одного сонячного ранку до клена доторкнулось щось лагідне і тепле. Прокинувся клен. Клен зітхнув, розгорнув плечі. Зазеленіли бруньки на кленових гілках. Іде веснонька у квітках і сережках.

2) Клен цілу зиму спав. Крізь сон дерево чуло, як виє хуртовина. Та ось одного сонячного ранку до нього доторкнулось щось лагідне і тепле. Прокинувся клен. Він зітхнув, розгорнув плечі. Зазеленіли бруньки на його гілках. Іде веснонька у квітках і сережках.

Який висновок ви зробили?

Обведіть номер удосконаленого тексту.

Підкресліть у цьому тексті слова, які замінюють часто повторюване слово *клен*.

Завдання 3. Прочитайте текст. Підкресліть слова, які часто повторюються.

Півник

Ходить по подвір'ю півник Петько. Гордо носить півник Петько на голові червоний гребінець. Ніс у півника Петька долотом. Під носом у півника Петька червона борідка. Хвіст у півника Петька колесом. На барвистому хвості у півника Петька візерунки. На ногах у півника Петька шпори.

Назвіть слова, якими можна замінити часто повторювані.

Доберіть слова, близькі за значенням до слова «півник» (когут).

Удоскональте текст. Розкажіть один одному.

Фізкультхвилинка

Де, вороно-каркароно, ти була?

Що, вороно-каркароно, принесла?
Покружляла, покружляла я вгорі
Горобців порозганяла у дворі,
Стріла півня розбишаку-пісняка
І чкурнула, дременула із двора.

2. Самостійна робота над удосконаленням тексту.

Завдання 4. Прочитайте текст. Підкресліть слова, які часто повторюються в сусідніх реченнях.

Зайчик

От лісок. Ростає в лісі ялинка. Біжить через лісок зайчик. Дмухнув вітерець. Ялинка зашелестіла. Зайчик злякався. Зайчик підвівся на лапки і слухає. В лісі знову тихо. Зрадів зайчик і почав гризти травичку. Ой! Знову щось шелестить. Зайчик перелякався. Боїться зайчик всякого шелесту.

Запишіть слова якими можна замінити слово зайчик. Удоскональте текст. Запишіть виправлений текст.

(На дошці записано план самостійної роботи).

План

1. Прочитати текст.
2. Підкреслити слова, які повторюються.
3. Підібрати слова, якими можна замінити ті, що часто повторюються.
4. Прочитати удосконалений текст.
5. Записати удосконалений текст.

Вчитель читає з учнями план самостійної роботи. Учні самостійно записують удосконалений текст.

3. Перевірка роботи.

Двоє-трьох учнів читають удосконалені тексти. Інші учні висловлюють свої думки щодо текстів.

IV. Підсумок уроку.

- Яке значення мають слова?
- Для чого треба збагачувати свою мову?
- Чого ви навчилися на уроці?
- Як можна удосконалити текст?
- Давайте ще раз перевіримо свої уміння. Прочитайте на дошці текст. Удоскональте його. Що для цього треба зробити?

Моя сестра працює на фермі. До сестри часто приходять молодші брати. Брати роздають худобі корми.

Удосконалений текст:

Моя сестра працює на фермі. До неї часто приходять молодші брати. Малі помічники роздають худобі корми.

V. Домашнє завдання.

Спишіть запитання. Які стоять дерева взимку?

Складіть відповідь-текст з трьох речень. Запишіть. Перевірте. Удоскональте свій текст.

Урок10

Дива природи Редагування текстів

Мета. Вчити дітей бачити в тексті недоліки (повтори) і виправляти їх; розвивати увагу, мислення, мовлення, пам'ять; виховувати любов і бережне ставлення до природи.

Матеріали і обладнання. Малюнки: троянда, береза, заєць; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

1) Відгадайте загадки.

Біла кора, тоненькі віти,

Що це? Відгадайте, діти. (*Береза*)

Влітку сіренький, а взимку біленький.

Довгі вуха має, швидко в лісі стрибає. (*Заєць*)

Стоїть, колихається,

Червоною головою величається.

Пишна, як панна,

З колючими шипами. (*Троянда*)

2) Прочитайте тему уроку і поясніть, чому березу, зайчика, троянду можна назвати дивами природи.

Сьогодні ми будемо вчитися вдосконалювати тексти.

III. Основна частина уроку.

1. Робота в зошиті з розвитку мовлення.

Завдання 1. Якими словами можна замінити в тексті подані слова. Запишіть.

Троянда – *вона, квітка.*

Береза - *вона, деревце.*

Зайчик – *він, тваринка, звірок.*

Завдання 2. Впишіть у текст II. Вакулюка пропущені слова.

Цариця квітів

Троянда - велике диво природи. Вона оспівана поетами різних часів і народів.

Змінювалися епохи, смаки, а троянда завжди залишалася царицею квітів.

У давнину нею нагороджували доблесних воїнів. Титул королеви троянд присуджували переможцям конкурсу краси.

Фізкультхвилинка

Диво, диво навкруги.

Ти це диво бережи!

Трава низенька-низенька,

Дерева високі-високі,

Вітер дерева колише-гойдає,

То вправо, то вліво нахиляє.

Пташка високо літає,
Зайчик весело стрибає,
Тихо лис десь пробіжить,
Кабан під деревом сидить,
Десь в барлозі спить ведмідь.
Всіх звіряток ви любіть!

2. Самостійна робота учнів.

Завдання 3. Прочитайте тексти, подані в зошиті. Подумайте, які в їх структурі помилки. Відредагуйте. Запишіть.

Береза

Береза - дуже красиве дерево. У неї білий стовбур, тоненькі, розкішні віти. З берези падають крилаті зернятка, з яких виростають нові деревця. В затінку берези приємно відпочивати.

Соловейко

Соловейко - найкращий співак. Співаючи, він сидить на кущі нерухомо. Взагалі ця пташка дуже рухлива. Гніздо своє вона мостить на землі або під захистом куща. Соловейка треба шукати серед чагарників у листяних лісах або біля озера чи річки.

3. Перевірка роботи. Двоє-троє учнів читають удосконалені тексти.

III. Підсумок уроку.

- Чого вас навчив цей урок?
- Пригадайте, ще якісь дива природи. Розкажіть про них.
- Відгадайте загадки.

Цвіте синьо, лист зелений
Квітник прикрашає,
Хоч мороз усе побив -
Його не займає. *(Барвінок)*

Маю жовтий вусок,
Золотий колосок.
Буде з мене мука
Й паляниця м'яка. *(Пшениця)*

Золоті клубочки
Обліпили квочку. *(Курчата)*

Хоч сам ростом невеликий,
Але гарно співає. *(Соловей)*

- Як можна уникнути повторів одного й того ж слова?

Урок 11

Складання записки, адресованої батькам (друзям)

Мета. Вчити складати текст з метою письмового спілкування з батьками; вчити добирати і правильно вживати у мові формули звертання, подяки; розвивати і збагачувати мову учнів; формувати практичне уміння писати записки.

Матеріали і обладнання. Картки; зошити з розвитку мовлення, малюнки тварин

для фізкультхвилинки.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів.

Послухайте тексти. Визначте, який з текстів лист, який - записка, а який - оголошення.

- 1) Школа чародійства і чарівництва «ХОГВАРТС»
Директор: Альбус Дамблдор
(Кавалер ордена Мерліна I ступеня,
Великий чародій, Верховний чарівник,
Президент Міжнародної конфедерації магів)

Дорогий містер Поттер!

Ми раді проінформувати Вас, що Вам надане місце в Школі чародійства і чарівництва «Хогвартс». Будь ласка, ознайомтесь із доданим до цього листа списком необхідних книг і предметів.

Заняття починаються 1 вересня. Чекаємо Вашу сову не пізніше 31 липня.

Щиро Ваша,
Мінерва МакГонагалл,
заступник директора

- 2) 10 листопада 2002 року у приміщенні Зеленого театру відбудеться прослухання співаків для хору «Пізнайко».

При собі мати рекомендаційні листи.

- 3) Сашко, зустрінемося на перерві на нашому місці. Я намалював для тебе коня.
Петрик

- Прочитайте вголос записку.

(Записка складається зі звертання, повідомлення або прохання, підпису автора записки).

- Обведіть в тексті записки звертання і підпис.
- Визначте, це записка-прохання чи повідомлення?
- Підкресліть текст повідомлення.

III. Мотивація навчальної діяльності. Визначення теми.

- Пригадайте, коли ми звертаємось до написання записки? (Коли треба терміново про щось повідомити чи попросити, а можливості зробити це вголос немає; коли відсутній той, кому адресується прохання чи повідомлення).
- Визначте тему і завдання нашого уроку.

IV. Основна частина уроку.

Робота над складанням і написанням записки. Бесіда.

1. Повторення про звертання.

З чого починається записка?

Пам'ятайте!

Звертання може складатися з одного або декількох слів. Звертання виділяється на письмі комами або знаком оклику.

2. Робота в зошиті.

Завдання 1. Прочитайте, розставте розділові знаки. Підкресліть звертання.

Спитай себе, *дитино*, хто ти є.

Що ти нам, *весно*, принесла?

Зимонько-снігуронько, наша білогрудонько,
Не верти хвостом...

(Л. Глібов)

Небо, небонько, мерщій посилай до нас дощі!

Рідна земле! Волошковий стане!
Як же не любити нам тебе?!

(Д. Білоус)

Стежка в поле лине й нас туди веде.
Ти, *моя стежинко*, не губись ніде.
Стежечко, стежино, рідне стежєня.
Скільки тут ступало босих ноженят?

(М. Томенко)

...Здорова будь, *зима у білій шубі!*
Ти нам також і дорога, і люба,
Як і весна, як літо, і як осінь.

(М. Познанська)

3. Робота в парах.

Прочитайте один одному звертання. Поясніть, які розділові знаки виділяють звертання, підготуйтеся пояснити іншим учням.

(Двоє-трьох учнів пояснюють виділення звертань у реченнях завдання 1).

4. Робота в групах.

Перебудуйте речення так, щоб підмети стали звертаннями.

(*Вчитель роздає учням картки*).

Картка 1.

Оксанка поливає квіти.

Миколка допомагає Петрикові розв'язати задачу.

Люди зберегли любов до свого краю.

Картка 2.

Матуся веде нас у світ широкий своїм мудрим голосом.

Роман обкопує яблуньку в садку.

Ластівка несе весну на крилах.

Картка 3.

Зоя годує курочок просом.

Білий метелик сів на червону квітку.

Діти напилися чистої джерельної води.

Картка 4.

Світлана любить свого зайчика.

Зайчики допомогли посадити солов'ятко у гніздо.

Півник пісню співає, день новий вітає.

Картка 5.

Півень розчісує свого барвистого хвоста гребінцем.

Діти прийшли у ліс на прогулянку.
Федько подарував Фросині синю фіалку.

Картка 6.

Бджілка збирає солодкий нектар.
Соловейко співав свою пісню усю ніч.
Василь допомагає сестричці одягнутися.

5. Аналіз роботи в групах.

Заслуховування перебудованих речень. Учні кожної групи читають перебудовані речення, називають звертання, пояснюють, як звертання виділяється на письмі.

Фізкультхвилинка

Звернутися до зображення на малюнку з проханням виконати дії, записані на дошці, і показати ці дії:

летіти   стрибати   ходити
бігати   плавати   рити
сідати

(Вчитель використовує малюнки тварин, які підходять до поданих дієслів).

Наприклад: ластівко, лети (діти говорять і показують руками). Після фізкультхвилинки з малюнками можна провести ще одну, яка буде кінцівкою (можна для неї залишити малюнок гусей).

Гуси-лебеді, прилітайте!

Гуси-лебеді, на лужку зеленім сідайте!

Гуси-лебеді посиділи, поклювали, покружляли,

Піднялися, полетіли... А за парти діти сіли.

6. Робота в зошитах.

Завдання 2. Складіть до кожного малюнка речення зі звертанням.

Запишіть звертання-словосполучення.

Учні самостійно записують звертання.

Кілька учнів зачитують звертання.

Складіть усні записки зі звертаннями. Пам'ятайте про слова ввічливості.

Завдання 3. Запишіть різні варіанти звертання до мами, тата, бабусі, дідуся, брата, сестри.

Завдання 4. Складіть самостійно записку-прохання татові або мамі. Запишіть.

7. Самостійна робота учнів.

Двоє-троє учнів зачитують свої записки. Інші аналізують складені записки за будовою, пояснюють, чи правильно вжите звертання, чи використано слова ввічливості.

V. Підсумок уроку.

- Які види записок ви вчилися писати?
- З чого складається записка?
- Для чого потрібна записка?
- Кому можна писати записки?
- Які сучасні технічні засоби допомагають нам надсилати записки з повідомленням чи проханням?
- Як називаються записки, передані по мобільному телефону?
- Як часто ви пишете записки своїм батькам?

VI. Домашнє завдання.

Складіть і запишіть записку-повідомлення батькам (другові).

Урок 12

Цирк! Цирк! Цирк!

Складання розповіді за серією малюнків

Мета. Повторити типи речень, вчити складати розповідь за серією малюнків; розвивати мовлення, увагу, творчу уяву; виховувати інтерес до циркового мистецтва.

Матеріали і обладнання. Малюнки дітей «Циркова вистава»; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Вчитель пропонує розглянути виставку малюнків і розказати дітям про фрагмент циркової вистави, який вони намалювали.

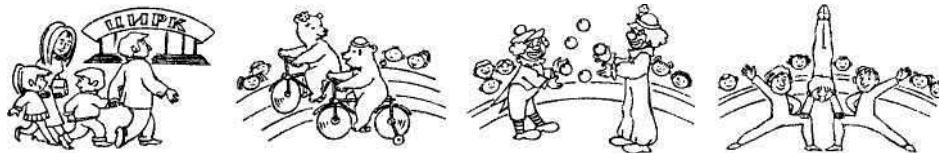
1. Хто виступає на арені цирку?
2. Який номер показують артисти?
3. Чи сподобався виступ глядачам?

Усі ви були у цирку. А сьогодні ми будемо складати розповідь за серією малюнків. Пригадайте, чим відрізняється текст-розповідь від тексту-опису і тексту-міркування.

III. Основна частина уроку.

1. Робота в зошиті з розвитку мовлення.

Завдання 1. Розгляньте малюнки. Дайте відповіді на запитання. Придумайте імена дітям.

- Куди прийшли діти з батьками у неділю?
- Хто звеселяв людей своїми жартами?
- Чим жонгливали клоуни?
- Які вправи виконували гімнасти?

Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,

Вище руки підніміть
І спокійно опустіть.
Розведіть їх в сторони.

На сусіда подивись.
Руки вгору, руки в боки
І зроби чотири кроки.

Плесніть, діти, кілька раз.
За роботу! Все гаразд.

- Що робили ведмеді?
- Який подарунок отримали діти?
- Чи були задоволені діти походом у цирк?

- Який малюнок містить зачин?
- Які малюнки - основну частину?
- Який - кінцівку?

**Завдання 2. Складіть розповідь за малюнками. Доберіть заголовок.
Слухання розповідей дітей. (Двоє-трьох учнів).
Самостійна робота.**

Завдання 3. Складіть й запишіть три речення про цирк.

4. Перевірка самостійної роботи (двоє-трьох учнів читають свої речення).

IV. Підсумок уроку.

- Чия розповідь вам сподобалася найбільше? Чому?
- А що вам найбільше подобається у циркових виставах?
- Назвіть, яких артистів цирку, крім клоуна, ви знаєте?

V. Домашнє завдання.

Підготуйте розповідь про те, як ви ходили до цирку.

Урок 13

Хто як весну зустрічає

Складання і запис запитань за змістом прочитаного

Мета. Вчити будувати запитання за змістом прочитаного тексту; формувати письмові запитання; розвивати мислення, мовлення учнів; збагачувати лексичний запас.

Матеріали і обладнання. Зошит з розвитку мовлення; малюнки на тему «Весна», музика П. Чайковського «Квітень».

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація чуттєвого досвіду учнів.

Вчитель вмикає музику і пропонує послухати.

1. Бесіда.

Що ви почули в музиці? Так, це йде весна. Дзвенить струмками і краплинами, що капають з дахів.

2. Читання творів, підготовлених учнями.

- Яка пора року описана у творах?

Навесні

Надійшла весна прекрасна,
Многоцвітна, тепла, ясна,

Ніби дівчина в вінку.
Ожили луги, діброви,
Повно гомону, розмови
І пісень в чагарнику.

(І. Франко)

Весна

Радісна, гомінка і пахуча весна.

Дзвінко співають птахи, дзюркочуть попід деревами весняні струмочки. Смолою пахне набубнявіла брость. Скоро вдягнеться у листя, зацвіте черемха, защебечуть соловейки, загуде перший джміль. Голубими пролісками вкриються лісові галявини. Гарна, радісна весна в лісі!

(І. Соколов-Микитов)

3. Бесіда за змістом творів.

- Якою названа весна в оповіданні?
- Як зміниться черемха весною?
- Чим вкриваються лісові галявини?

4. Бесіда за малюнками про весну.

III. Визначення теми і мети уроку.

Визначте тему нашого уроку.

Сьогодні ми будемо читати твори про весну і ставити запитання до прочитаних текстів.

IV. Основна частина уроку. Складання запитань до тексту.

1. Робота в зошиті.

Завдання 1. Попрацюйте в парах. Прочитайте текст. Складіть запитання до прочитаного тексту.

Жаби прокинулися

Добре пригріває землю весняне сонечко. Увесь сніг з поля зігнало, і в лісі вже його зовсім мало залишилося.

В канавці, під бурим опалим листям, прокинулися від зимового сну жаби. Вони теж цілу зиму спали. Всі позамерзали, навіть тверді стали, як крижинки. Тепер на сонечку відігрілися, відтанули, ось і вилізли з канави. Вилізли і потихеньку пострибали, до ставка поспішають... До берега доскачуть і стрибають у воду.

А як сонечко воду пригріє, тоді вже жабам справжнє роздолля – плавають, кумкають, по-своєму весні радіють.

(Г. Скребницький, В. Чапліна)

2. Перевірка роботи в парах.

Учні читають складені запитання. (Одна пара називає свої запитання, інша відповідає на них).

Фізкультхвилинка.

Полетіли пташки,
Пташки невеличкі.
Все літали, все літали,

Крильцями махали,
На доріжку прилетіли,
Крихти поклювали.

3. Самостійна робота в зошитах.

Завдання 2. Прочитайте тексти. Складіть три-чотири запитання за змістом. Запишіть.

Повернулися ластівки

Ось і ластівки з-за моря повернулися: літають, метушаться, в сараї під дахом глиняне гніздечко ліплять.

Та як акуратно! Грудочку до грудочки приклеюють.

Зліплять гніздечко, неначе кошик, а збоку пролазку залишають.

Через цю пролазку травинок у гніздо наносять.

Постелить ластівка м'яку підстилку в гнізді, знесе туди яєчка і сяде пташенят висиджувати.

Скоро вилетять хрущі

Розгорнулись на берізках молоді ніжні листочки. В зеленій траві розпустились золоті квіти кульбаби. З'явилися мошки, комашки, кузочки різні. Під землею з личинки вивівся хрущ. Виліз з глибокої земляної нірки. Почистив від землі лапки, розправив крильця, полетів і на гілочку сів.

Скоро теплими вечорами хрущі почнуть літати.

Літають жуки, навколо дерев кружляють, гудуть, на гілки сідають, молоді листочки їдять.

Цим вони великої шкоди деревам завдають.

Перевірка самостійної роботи (троє-четверо учнів читають свої запитання, інші їх аналізують).

V. Підсумок уроку.

Складіть запитання до нашого уроку. Дайте на них відповідь.

VI. Домашнє завдання.

Складіть два-три питальних речення про весну.

Урок 14

Хай буде сад

Складання і записування підписів під серією малюнків, що можуть слугувати планом розповіді

Мета. Вчити добирати підписи до серії малюнків - скласти план і розповідь за планом; розвивати й удосконалювати мовлення учнів, збагачувати лексичний запас; прищеплювати любов до природи, бажання оберігати і примножувати зелені насадження.

Матеріали і обладнання. Ілюстрації з видами саду в різні пори року; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація знань учнів.

1.Бесіда.

- Чи знаєте ви, що називають зеленим дивом планети?
- Так, рослини. А чому?
- Чи завжди люди правильно поведуться по відношенню до рослин?

- Що треба робити, щоб зелене диво не зникло?

2. Слухання і аналіз творів про сад.

- Послухайте тексти, які підготували учні.
- Подумайте, про що вони розповідають.

1) Я узяв лопату і почав копати
За селом ямки легко, залюбки.
Ти носив із дому саджанці без втоми:
Груші, обліпиху, яблуньки, горіхи,
Сливи і калину, вишні, горобину...
Він саджав дерева швидко; без перерви,
А вона водичку діставала з річки
І з відерця вміло саджанці поїла.
Сонце не лінилось - і воно з'явилось:
З нами працювало, землю зігрівало...
В теплі дні травневі зацвітуть дерева,
І тоді ми радо назвемо їх садом.
А настане осінь — ви заходьте в гості,
Поласуйте з нами ніжними плодами.

(І. Січовик)

2)

Я вирощу внучку, дідусю

В садку росте стара вишня. Маленький хлопчик Олесь побачив недалеко від неї маленьку вишеньку та й питає дідуся:

- Дідусю, де взялася ця маленька вишенька?
- Із кісточки виросла, - відповів дідусь.
- То це донька старої вишні?
- Так, донька.
- А внучка у старої вишні буде?
- Буде, Олесю, - відповів дідусь, якщо ти викохаш оцю маленьку вишеньку, діждешся з неї ягідок, посадиш кісточку – то з кісточки тієї й виросте внучка старої вишні.

Олесь задумався. У його очах дідусь побачив ласку й тривогу.

- Я вирощу внучку цієї старої вишні, - сказав Олесь.

(В. Сухомлинський)

Яблунька

Посадив Гриць у садочку яблуньку. І зацвіла яблунька біло-біло. А потім уродили яблучка. Смачні були яблучка на молоденькій яблуньці.

У саду

Наші хлоп'ята дістали лопати -
Будуть дерева в садочку саджати.
Вишні гіллясті і сливи стрункі.
Наші малята - садівники!
Хай розцвітає зелений садочок,
Житимуть в ньому співучі пташки,
Скажуть: - Спасибі, садівники!

(М. Лисиця)

3. Бесіда.

- Про що ви дізналися з почутих текстів?

- Розгляньте малюнки на дошці. Що зображено на малюнках?
  - Придумайте назви до кожного малюнка.
- (Учні називають, а вчитель записує на дошці у вигляді плану).
- Прочитайте ще раз назви до малюнків, а тепер складіть розповідь на тему «Красивий сад будь-якої пори року».

4. Робота в групах на тему «Красивий сад будь-якої пори року» за одним з малюнків.

Учні працюють у групах, складають розповідь (3-5 хвилин); зачитують складене.

Зразки текстів-описів саду в різні пори року:

Сад восени

Тихо в яблуневому саду пізньої осені. Майже все листя з яблунь опало. Небо ясніє крізь голе гілля. Але що це? На гілці велике рожеве яблуко гойдається. Здається, що воно зараз зірветься і полетить у вирій, як пташка.

Сад влітку

А який красивий сад влітку! Серед густої зелені листя визирають яблука, сміються до ласкавого сонця, наливаються, спіють. На одній яблуньці сніжно-білі яблука, на другій - золотисті як маленькі сонечка.

Сад навесні

Весною яблуневий сад прибраний, як наречена, в білий цвіт. І ніжний аромат стелиться над садом. Духмяні пахощі квітів приваблюють бджіл. Веселий весняний гул бджіл доповнює пісні птахів.

Сад взимку

Чудовий сад і взимку. Особливо, коли випадає пухнастий сніг. Дерева одягають білі шуби, шапки, рукавички. А стовбури дерев загрузли в заметах, неначе білі валянки вузули. Тихо в саду. Тільки сніг іноді прошелестить, падаючи з гілки.

Фізкультхвилинка

Дружно в сад ми всі пішли,
Скільки вишень тут знайшли!
У відерка їх збирали,
Доки повними не стали.
Ще й побігали там трішки,
Натомили свої ніжки.
Поверталися бадьорі,
Розказали про все в школі.

Учні імітують рухи за змістом фізкультхвилинки.

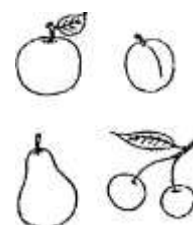
Вчитель може ще запропонувати показати «стару» вишню, «донечку» «старої» вишні і «внучку» «старої» вишні; показати, як зростають деревця в шкільному садку.

III. Визначення завдань уроку.

- На яку тему ми сьогодні говоримо?
- Сьогодні ви навчитесь складати підписи до малюнків і висловлювання за ними.

IV. Робота з теми.

1. Робота в зошиті.

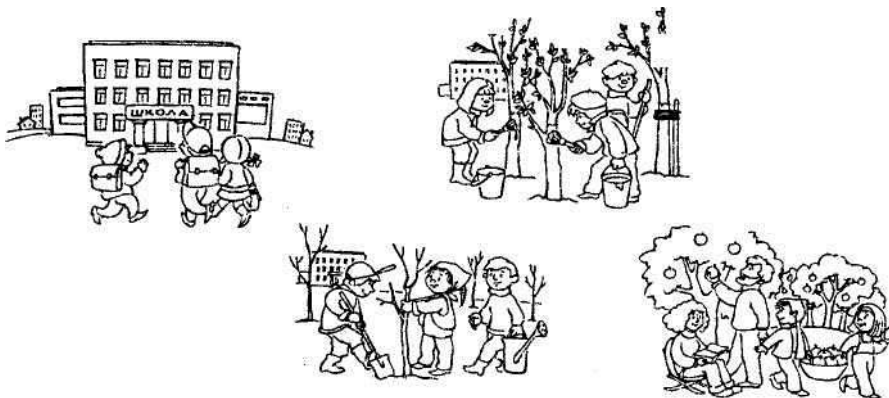

Ми продовжуємо з вами розмову про сад.

Завдання 1. Відгадайте назви дерев із саду за їх плодами. Запишіть.

2. Самостійна робота учнів.

Завдання 2. Розгляньте серію малюнків і зробіть підписи до кожного малюнка.

3. Перевірка складених підписів.

4. Складання розповіді за малюнками. Двоє-трьох учнів розповідають за малюнками.

5. Самостійна робота.

Завдання 3. Складіть і запишіть три речення про шкільний сад.
(Вчитель підказує учням, які потребують допомоги).

6. Перевірка складених речень.

V. Підсумок уроку.

- Чого ви навчились на уроці?

Урок 15

«Які чудові нам земля дає плоди...»

Складання текстів-описів за малюнком і планом

Мета. Повторити типи текстів; вчити складати описи овочів, фруктів та ягід; розвивати мислення, увагу, пам'ять, мовлення, творчу уяву; виховувати прагнення піклуватися про своє здоров'я.

Матеріали і обладнання. Малюнки овочів, фруктів, ягід, два яблука (велике і маленьке), морква, бурячок, капуста; зошит з розвитку мовлення.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

1. Розгадування загадок.

У вінку зеленолистім, у червоному намисті,
Видивляється у воду на свою хорощу вроду. *(Калина)*

Хто ховає під куші наші супи та борщі? *(Картопля)*

Хто голівку свою влітку накриває
І по двадцять хустин на голівці має? *(Капустина)*

Хто на неї подивився, той сльозами zalився. (Цибуля)
Сам червоний, а чуб зелений. (Буряк)

- Як одним словом назвати відгадки?

2. Зачитування теми уроку. Учитель повідомляє, що на уроці діти і; будуть вчитися складати описи плодів за малюнками і планом.

II. Основна частина уроку.

1.Робота в зошиті.

Завдання 1. Намалюйте яблуко. Зверніть увагу на його форму, колір.

Далі вчитель показує два яблука різного розміру і кольору і пропонує дітям порівняти їх за розміром, кольором, запахом, на смак і скласти зв'язне висловлювання.

Двоє-троє учнів описують яблука.

2. Гра «Кому це?».

Вчитель пропонує пригостити овочами і фруктами зайчика і їжачка.

Звертаючись до зайчика, їжачка, діти повинні описати овоч, який йому пропонують. Зразок дає вчитель: «Поглянь, зайчику, яка морквинка: велика, довгенька, оранжева. Вона соковита, солодка, смачна, хрумка, саме для твоїх зубиків. Скуштуй, зайчику!»

«Подивись, зайчику, яка капустинка: кругленька, величенька, має одержу із ста листочків. А листочки смачні, соковиті, солодкі».

«Ось тобі, їжачку, бурячок. Він кругленький, червоненький, соковитий, солодкий. Смачний борщ вийде з нього!».

Завдання 2.

Гра «Загадай плід».

Виберіть малюнок. Опишіть обраний вами плід, не називаючи його. Інші учні повинні відгадати.

Фізкультхвилинка

За змістом вірша «На городі» М. Пожарової вчитель підбирає рухи.

Учні повторюють рухи і слова за вчителем.

Ось вам морквина –	Далі капуста
Червона спина,	Виросла густо.
Чубчик зелений,	Збоку в рядочку
Ось біля мене	Трошки горошку –
Ріпки листочки	Стручечки в порядку
Та огірочки.	Звисли на грядку,

Сплять в них маленькі

Зерна гарненькі...

Скільки смачного

В мирі та згоді

Виросло, друзі,

В нас на городі.

Завдання 3. Допишіть плоди за їх ознаками.

Овальний, зелений, соковитий, колючий. (Огірок)

Великий, круглий, смугастий, зелений, середина червона, солодка. (Кавун)

Маленька, кругленька, червоненька, солоденька. (Вишня)

Жовтий, овальний, кислий, соковитий. (Лимон)

3. Самостійна робота учнів.

Завдання 4. Складіть опис одного з плодів за планом. Запишіть.

План

1. Назва плоду.
2. Який плід на вигляд (форма, колір, розмір)?
3. Який плід на смак?

4. Слухання описів учнів.

Трое-четверо учнів читають складені описи. Інші аналізують тексти, дають поради щодо їх удосконалення.

IV. Підсумок уроку.

- Чий опис вам найбільше сподобався? Чому саме він сподобався?
- Яку користь ми маємо від фруктів, ягід, овочів?
- У якому овочі багато вітамінів для очей?
- Послухайте вірш. Складіть опис гороху.

Горох росте

Ось на грядці біля тину
Трошки тріснула земля,
І росточок горошини
Визирає звідтіля.
Виткнув носик,
Вигнав вус...
- А за що я ухоплюсь?
Ми гороху знаєм звичку,
Ми йому поставим тичку,
Щоб горох наш добре ріс,
Щоб до сонця вгору ліз,
Вкривсь весною цвітом,
А стручками літом!

(І. Кульська)

V. Домашнє завдання.

Опишіть улюблені овочі або фрукти. Підберіть вірш про овочі або фрукти.

Урок 16

«Наче вулик, наша школа...»

Побудова тексту за питаннями і зразком

Мета. Вчити складати текст-розповідь за питаннями і зразком; розвивати мовлення, увагу, мислення, пам'ять, творчу уяву; виховувати прагнення піклуватися про свій клас, охайність, дисциплінованість.

Матеріали і обладнання. Малюнки школи, класу; квіти, які ростуть у класі; меблі.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Вчитель пропонує учням прочитати тему уроку і подумати, про що буде йти мова на уроці, сформулювати завдання уроку.

- З чим порівнюється школа? Чому?
- Сьогодні на уроці ми будемо будувати текст за питаннями і зразком.

III. Основна частина уроку.

1. Робота в зошиті.

Завдання 1. Розгляньте малюнок. Прочитайте текст до цього малюнка. Доберіть заголовок.

У нашій школі вчилися ще наші батьки. Їй багато років.

Школа потопає в зелених насадженнях. Влітку і навесні все навколо зелене, а восени вкривається золотом.

У класах дуже чисто. На підвіконні стоять принесені учнями квіти. Ми любимо займатися спортом у великій спортивній залі.

Усі діти до школи йдуть з радістю.

Порівняйте дібрані заголовки, виберіть кращий.

Завдання 2. Розгляньте малюнок. Дайте відповіді на запитання.

1. Які у класі меблі? Що в них знаходиться?
2. Що висить на стінах?
3. Хто відповідає за чистоту у класі?
4. Які квіти ростуть у класі? Хто за ними доглядає?
5. Чому тобі подобається навчатися в такому класі?

Фізкультхвилинка

На-на-на! На-на-на!
Цікавішої справи, ніж навчання, нема.
Але ми стомились трішки,
Хай спочинуть ручки-ніжки.
Ми стомились вже сидіти,
Хочем трішки походити,
Зазирнути у віконце,
Потягнутися до сонця,
Посміхнутись нашим квітам,
Що навчають нас радіти,
Наче м'ячик пострибати -
Й знову будем працювати.

Завдання 3. Складіть розповідь про свій клас. Доберіть заголовок. Запишіть текст.

2. Слухання складених дітьми розповідей.

(Двоє-троє учнів читають свої тексти).

Вчитель пропонує назвати з текстів слова з орфограмами, пояснити їх написання.

IV. Підсумок уроку.

Чия розповідь вам найбільше сподобалась? Чому?

Чого ви навчились на уроці?

V. Домашнє завдання.

Складіть розповідь про шкільну спортивну залу.

Урок 17

«Колючий клубочок прибіг у садочок»

Побудова текстів за поданим початком

Мета. Вчити розрізняти і будувати тексти різних типів; розвивати мовлення, увагу, мислення, пам'ять, творчу уяву; виховувати любов і бережливе ставлення до тварин.

Матеріали і обладнання. Ілюстрації їжачка, дітей у лісі; зошит з розвитку мовлення; таблиця з питаннями.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

Вчитель пропонує прочитати тему уроку і відгадати, про кого йдеться мова, пояснити відгадку.

Що ви знаєте про їжачка? Розкажіть за питаннями. *(Питання написані у таблиці і вивішені на дошці).*

- 1) Хто це? Де живе?
- 2) Чим живиться їжак?
- 3) Чи приносить ця тварина користь? Яку?
- 4) Чим відрізняється їжак від інших тварин?

- Сьогодні на уроці ми будемо складати тексти різних типів за поданим початком.

III. Основна частина уроку.

1. Робота в зошиті.

Завдання 1. З яких частин складається текст?

Про що йдеться в зачині (основній частині, кінцівці)?

Завдання 2. З'єднай лініями тип тексту з його ознаками.

Розповідь	Текст, у якому описується предмет, подія тощо.
Опис	Текст, у якому розмірковується, доводиться, чому саме так.
Міркування	Текст, у якому про щось розповідається, повідомляється.

Фізкультхвилинка

Піклувався їжачок
Про маленьких діточок,
Чарівних, непосидючих,
Дуже милих і колючих.
Десять, дев'ять, вісім, сім!
Грушечки ці ніс він їм.

Завдання 3. Попрацюйте в парах. Складіть тексти різних типів за поданим початком і малюнком.

а) Розповідь.

Діти гуляли в лісі. Вони збирали ягоди, гриби, горіхи. Біля горобини Сашко побачив маленьких їжаченят.

(Сашко покликав інших дітей. Разом вони почали шукати маму-їжачиху. Але її ніде не було. Мабуть, щось трапилось. Не можна було залишати їжаченят самих у лісі. Діти забрали їх додому).

б) Опис.

Під кущем ми помітили їжака.

(Це була тваринка з безліччю гострих голочок на спині. Під голочками ховалося сіре тільце. Очі у їжачка схожі на маленькі кругленькі гудзики. Невеличкі вушка гарно чують. Їжачок має витягнуту загострену мордочку, чутливий носик і сильні лапки).

в) Міркування.

Їжак — корисна тварина.

(Він живиться багатьма шкідливими комахами. Поїдає жуків, їхніх личинок, слимаків, інколи ловить мишей, їжаки потребують охорони).

2. Самостійна робота учнів.

Завдання 4. Запишіть текст-опис або текст-міркування на вибір.

(Вчитель надає індивідуальну допомогу учням, які її потребують).

3. Перевірка самостійної роботи учнів.

Два-три учня читають складені тексти, інші говорять, що їм сподобалося в текстах однокласників.

III. Підсумок уроку.

- Які тексти склали ми на уроці? Чим вони відрізняються між собою?
- Чого навчив нас цей урок? Як треба ставитися до тварин?
- Відгадайте загадки про інших тварин.

Літом наїдається, зимою відсипається. *(Ведмідь)*

Ой, яка ж вона гарненька!
Пишнохвоста і руденька,
Не звірятко - просто диво,
Невгамовне, пустотливе.
Вгору - вниз, на гілку, з гілки...
Хто ж це буде, діти? *(Білка)*

В'ється віршовка, на кінці головка. *(Змія)*

Хто в землі метро буде і всю зиму там полює? *(Кріт)*

- В якій загадці є опис зовнішнього вигляду тварини?

IV. Домашнє завдання.

Доберіть малюнок лисички і запишіть текст-опис.

